

BSOBAC – Bacheloroppgave med forskningsmetode

Samvær etter omsorgsovertakelse

En litteraturstudie

Universitetet
i Stavanger

Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Bachelor i sosialt arbeid

Stavanger 12/5-21

Antall ord i besvarelsen: 13 171.

Kandidatnr: 3017

1. Innholdsfortegnelse

1. Innholdsfortegnelse	1
2. Innledning.....	3
2.1 Bakgrunn for valg av tema.....	3
2.2 Presentasjon av problemstilling.....	3
2.3 Begrepsavklaringer.....	4
2.3.1 Barnets beste.....	4
2.3.2 Biologisk prinsipp	4
2.3.3 Det mildeste inngreps prinsipp.....	4
2.3.4 Omsorgsovertakelse	5
2.3.5 Samvær.....	5
2.3.6 Medvirkning	6
2.4 Formål med oppgaven	6
3. Teori	7
3.1 Barnets beste.....	7
3.2 Det biologiske prinsipp	9
3.3 Tilknytning	10
3.4 Trygg-base-fenomenet.....	12
3.5 Omsorgspersonenes påvirkning på tilknytning	12
3.6 Behovsretningen og relasjonsretningen.....	13
3.7 Det Utviklingsstøttende tilknytningsprinsipp.....	14
3.8 Høyesteretts føringer	14
4. Metode.....	15
4.1 Valg av metode.....	15
4.2 Systematikk og åpenhet.....	16
4.3 Inklusjon/ eksklusjonskriterier	16
4.4 Reliabilitet og validitet	16
4.5 Fordeler og ulemper ved litteraturstudie	17
4.6 Datainnsamling.....	19
4.7 Analyse.....	22
5. Funn og drøfting.....	22
5.1 Presentasjon av funn og drøfting	22
5.2 Samvær og tilbakeføring	23
5.3 Familiefosterhjem.....	26

5.4 Tilknytning	28
5.5 Individuelle hensyn og medvirkning	30
6. Oppsummering og avslutning	33
6.1 Tilbakeblikk på oppgaven	35
7. Litteraturliste	36
8. Vedlegg	40

2. Innledning

2.1 Bakgrunn for valg av tema.

Tema for oppgaven er samvær mellom barn og foreldre etter en omsorgsovertakelse i barnevernet. Barnevernet skal jobbe for barnets beste samtidig som de skal jobbe etter minste inngreps prinsipp og det biologiske prinsipp. Barnets foreldre skal også ivaretas, og ved en tilbakeføring av barnet til sin familie, er det viktig at barnet har hatt kontakt med sine foreldre i den tiden det har vært plassert i fosterhjem eller institusjon (Bunkholdt, 2016). Norge har blitt kritisert og dømt i Den europeiske menneskerettighetsdomstol (EMD) flere ganger nylig, for å ha gitt familien for lite samvær etter omsorgsovertakelse. På grunn av lite samvær har tilbakeføring av barnet til familien blitt vanskelig. EMD mener at dette viser at Norge ikke har ment at omsorgsovertakelsen var midlertidig, som det i utgangspunktet alltid skal være, og har kritisert at noen barn har blitt tvangsadoptert (Det Kongelige Barne- og Familiedepartement, 2020).

Etter en Høyesterettsdom fra 2012 ble 3-6 samvær i året en slags normal for antall samvær familier skulle få i året, og da kan det stilles spørsmål om det er nok for at en familie skal kunne opprettholde sine bånd til hverandre (Høyesterett, 2012).

Den første dommen i EMD, den såkalte Strand Lobben-saken, falt under mitt studie i Sosialt arbeid. Jeg hadde min praksis i Barnevernet i Stavanger og spurte noen av mine kollegaer om hva de tenkte om sakene som EMD hadde behandlet i storkammer. Mine kollegaer mente at det var kulturelle forskjeller i Europa som gjorde at EMD vurderte saker annerledes enn det Norge gjorde. Jeg spurte hvorfor de ikke la opp til mer samvær ved omsorgsovertakelse og da var svaret at det var bare sånn de pleide å være. Jeg undrer derfor på om det er riktig at det skal være automatikk i antall samvær eller om det ikke burde være bedre overveid i hver enkelt sak. Og videre om barnevernet ved omsorgsovertakelse kunne være flinkere til å plassere barn i nær familie eller omgangskrets. Videre tenkte jeg på om barnevernet oftere vurderte en omsorgsovertakelse som varig i stedet for midlertidig som det oftest burde være (Det Kongelige Barne- og Familiedepartement, 2020).

2.2 Presentasjon av problemstilling

Hvorfor kan samvær være viktig etter omsorgsovertakelse for tilbakeføring til biologisk familie, og hvordan kan man ivareta barnets beste ved samvær?

2.3 Begrepsavklaringer

2.3.1 Barnets beste

Barnets beste er et overordnet prinsipp i barnevernsarbeid. Hva som er barnets beste er imidlertid ikke gitt og diskuteres ofte. Begrepet barnets beste har endret seg over tid og kan også ses ulikt i ulike kulturer. I barnevernssaker vurderer man stabil og god voksenkontakt og kontinuitet i omsorgen som alle er fleksible kvaliteter og viktige i vurderingen av barnets beste (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 32–33). Høyesterett sier at barnets beste generelt kan deles i to likeverdige komponenter. For det første har barnet som individ selvstendig krav på vern om sin helse og utvikling, uavhengig av foreldrenes interesser og behov. For det andre er det som utgangspunkt til det beste for barnet å høre til sin biologiske familie og bevare familiebåndene (Det Kongelige Barne- og Familiedepartement, 2020).

2.3.2 Biologisk prinsipp

Det biologiske prinsipp er en av grunnverdiene i samfunnet. Mennesker får barn og dette biologiske faktum danner et grunnlag for det vi kaller det biologiske prinsipp og for den rettslige reguleringen av forholdet mellom foreldre og barn. Menneskerettighetene har i sin lovgivning bestemmelser som sikrer retten til familieliv. Barnekonvensjonen sikrer også barnets rett til å bli kjent med og få omsorg av sine foreldre, og til ikke å vilkårlig bli skilt fra dem. Barn kan kun bli skilt fra sine foreldre dersom foreldrene ikke gir barna god nok omsorg eller skader dem. Det biologiske prinsipp handler både om retten til omsorg og kjenne sine foreldre, men også om psykologi, tilknytning og stabilitet (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 33–34).

2.3.3 Det mildeste inngreps prinsipp

Det mildeste inngreps prinsipp går ut på at tiltak ikke er mer vidtgående enn situasjonen krever. Dersom tiltak er nødvendig, skal man først prøve ut hjelpetiltak. Ved undersøkelse av en barnevernssak sier Bvl §4-3 2. ledd at disse skal gjøres så skånsomt som mulig for de berørte partene og at saken skal være minst mulig omfattende. Bvl § 4-12 2. ledd sier at man ikke skal gjennomføre en omsorgsovertakelse dersom det er mulig å sette inn andre mindre inngripende tiltak som kan virke tilfredsstillende. Det må foretas en forholdsmessighetsvurdering av hvor alvorlig tiltaket er, satt opp mot hva som kan oppnås med det (Collin-Hansen, 2017, s. 265–266). Søvig presiserer i sin artikkel om barnevernssakene som har blitt behandlet i EMD, at det er av betydning om myndighetene har

vurdert mindre inngripende tiltak. Han sier videre at det var et springende punkt i Strand Lobben saken, om inngrepet med adopsjon var nødvendig i et demokratisk samfunn (Søvig, 2020).

2.3.4 Omsorgsovertakelse

Man snakker ofte om omsorgsovertakelse og plassering om hverandre, men det er ikke det samme. Omsorgsovertakelsen er den formelle avgjørelsen som det offentlige tar når de overtar omsorgen for et barn i foreldrenes sted. For å kunne regulere samvær mellom barn og deres biologiske foreldre må en omsorgsovertakelse ha funnet sted etter barnevernloven. Det er fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker som bestemmer at en omsorgsovertakelse av et barn er til barnets beste. En plassering av et barn i et fosterhjem eller en institusjon kan gjøres som et hjelpetiltak etter eller etter en omsorgsovertakelse. Et hjelpetiltak igangsettes etter en avgjørelse av barnevernstjenesten i samarbeid med foreldrene, og da er det foreldrene som regulerer samværet (Haugli & Havik, 2010, s. 14).

2.3.5 Samvær

Samvær er møter mellom barnet, som er plassert i fosterhjem eller institusjon, og deres foreldre, søsken, besteforeldre eller andre viktige personer i barnets liv. Haugli & Havik sier at avgjørelser omkring samvær er komplekse, og det er en vedvarende prosess som starter i forkant av plassering og som vedvarer gjennom hele plasseringsløpet. Prosessen frem mot en avgjørelse involverer ulike faggrupper som for eksempel sosionomer, barnevernspedagoger, psykologer og sakkyndige som alle har forskjellige mandater og oppgaver. Dersom plasseringen er et hjelpetiltak etter Bvl §4-4 5.ledd har foreldrene en sentral del i beslutningsprosessen (Haugli & Havik, 2010, s. 17).

I vurderingen omkring samvær er det flere faktorer som er viktige. Man ser på ulike forhold med barnet og barnets foreldre, i tillegg ser man på plasseringssted. Disse faktorene må vurderes hver for seg, deretter må man vekte dem opp mot hverandre. Videre vurderer man hvordan ting har vært og hvordan det er i dag. På bakgrunn av dette gjør man antagelser om hvordan ting vil utvikle seg i fremtiden. Man må også vurdere om det man mener er til barnets beste faktisk kan gjennomføres (Haugli & Havik, 2010, s. 17).

De beslutningene som Fylkesnemnda tar omkring samvær, må være i samsvar med våre samfunnsverdier og i tråd med reglene i lovverket som også omhandler Barnekonvensjonen

(Bk) og De europeiske menneskerettsreglene (EMK). Man skal også vektlegge barnefaglig kunnskap om barns utvikling og vurdere beskyttelse og risikofaktorer for barns utvikling, samt at man skal se på psykologisk kunnskap om foreldrenes endringsmuligheter. Hver saks karakteristikker må vurderes ut fra verdi, lov og barnefaglig kunnskap (Haugli & Havik, 2010, s. 18).

2.3.6 Medvirkning

Grunnlovens § 104 sier at barn har krav på respekt for sitt menneskeverd, og at de har rett til å bli hørt i spørsmål som gjelder dem selv. Barnets mening skal tillegges vekt i overenstemmelse med deres alder og utvikling. Videre sier loven at ved handlinger og avgjørelser som berører barn skal barnets beste være et grunnleggende hensyn (Grunnloven, 1814).

Bk art. 12 sier at barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, fritt skal få uttrykke disse i saker som vedrører barnet og at disse skal tillegges behørig vekt i samsvar med barnets alder og modenhet. Videre står det at barnet skal gis særlig anledning til å bli hørt i enhver rettslig og administrativ saksbehandling som angår dem, enten direkte eller gjennom en representant (Barnekonvensjonen, 1989). Dette er en sentral anerkjennelse av barn som selvstendige individer som også er lovfestet i Bvl § 1-6 (Barnevernloven, 1992). Kirsten Sandberg sier at for å ivareta hensynet til barnas verdighet og integritet, og for å vise dem respekt som mennesker så er det helt grunnleggende at barna får gi uttrykk for sitt syn i saker som angår dem og at de blir lyttet til. Sandberg sier videre at barns rett til å uttrykke sitt syn er rett til medbestemmelse (Sandberg, Kirsten, 2016, s. 165-166). Forandringsfabrikken laget en rapport om samvær som ble utgitt i 2021. Her kommer det frem at barns rett til medvirkning er veldig betydningsfylt for barna. Det rapporteres at hele 84% av barna ikke har fått vite hvorfor samvær ble bestemt som det ble (Forandringsfabrikken, 2021, s. 8).

2.4 Formål med oppgaven

Formålet med oppgaven er å se på hvordan man ser på barnets beste når man utmåler samvær etter en omsorgsovertakelse, og hvordan det biologiske prinsipp følges opp. Norge har fått dommer mot seg i Den Europeiske Menneskerettsdomstol (EMD) som sier at vi ikke tilrettelegger nok for retten til familieliv som er en rettighet som både barn og foreldre har etter omsorgsovertakelse (Det Kongelige Barne- og Familiedepartement, 2020). Barnets beste

skal alltid gå foran som et ledende prinsipp, og dersom det ikke er hensyn som tilsier at barnet ikke kan ha samvær med foreldrene skal fylkesnemnda sette opp minstesamvær etter omsorgsovertakelse (Barnevernloven, 1992, § 4-19). Barnevernet har mulighet til å gi mer samvær enn det fylkesnemnda har satt opp, men ikke mindre samvær. Alle omsorgsovertakelser skal i utgangspunktet være midlertidige, noen kortvarige og andre langvarige, da er det viktig at barnet har kontakt med sin familie med tanke på tilbakeføring (Det Kongelige Barne- og Familiedepartement, 2020).

Samværene skal ha god kvalitet slik at det fremmer barnets utvikling og tilknytning til familien. Barnevernet skal være med på å legge forholdene til rette for at samværene skal oppleves bra for barn og foreldre. Dette kan man blant annet gjøre med å forberede barn og foreldre gjennom samtale før og etter samvær (NOU 2012:5).

3. Teori

3.1 Barnets beste

Hva som er barnets beste sier Haugli & Havik er både et empirisk og et normativt spørsmål. Det normative spørsmålet er hva er det som er best for barn. De verdiene og hensynene man tar er et rettslig spørsmål, som vil endre seg etter som rettskildene endres i tråd med hvordan samfunnet utvikler seg og legger vekt på nye erkjennelser og verdisyn. Lovforarbeidene gir et utgangspunkt for hvordan man skal tolke barnets beste. Likevel vil ny forskning innen utviklingspsykologien gi en ny erkjennelse av hva som er det beste for barns utvikling, noe som igjen gir grunnlag for ny rettspraksis. Det empiriske spørsmålet er hva det er som fremmer dagens verdier og kunnskap, og hva som kan være de konkrete løsningene for det enkelte barnet. For å løse dette spørsmålet må man bruke et empirisk skjønn. Viktige faktorer her er barnets alder, siktemålet med omsorgsovertakelsen, individuelle forhold med barnet og hos foreldrene, tilknytningen mellom barn og foreldre og forhold ved plasseringsstedet (Haugli & Havik, 2010, s. 82-83).

På bakgrunn av Strand Lobben – dommen presiserer Høyesterett at barnets beste består av to hovedelementer. Det ene elementet er at familiebandene opprettholdes og kun kan brytes unntaksvis, det andre elementet er at foreldrene ikke kan kreve tiltak som vil skade barnets helse og utvikling (Sandberg, 2020, s. 150). Den europeiske menneskerettighets domstol – EMD sier at barnets beste har en overordnet betydning og at i saker som gjelder omsorgen for

barnet og samværsrestriksjoner, må hensynet til barnet gå foran alle andre hensyn. Videre sier EMD at det skal være en balansert avveining mot foreldrenes interesser der disse er i konflikt og at spesiell betydning skal tillegges barnets beste som kan gå foran foreldrenes (Sandberg, 2020, s. 149–150).

Bvl § 1 sier at loven skal bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse og at alle barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår. Videre sier Bvl §4-1 at det skal legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til beste for barnet. Herunder skal det legges vekt på å gi barnet stabil og god voksenkontakt og kontinuitet i omsorgen (Barnevernloven, 1992). Bk art. 3 understrekker også at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn, dette ble i 2014 tatt inn i Grunnlovens kap. E om menneskerettigheter, og er å finne i Grl. §104 (Grunnloven, 1814).

Bunkholdt & Kvaran sier at hensynet til barnets beste er overordnet og grunnleggende i alt barnevernsarbeid. Alle beslutninger og tiltak skal være til barnets beste og at barnets behov for beskyttelse og omsorg skal tillegges større vekt enn foreldrenes rettigheter. Bk art. 12 gir barnet rett til å fritt gi uttrykk for sine synspunkter i samsvar med dets alder og modning (Barnekonvensjonen, 1989). Dette står også i Barnelovens §31 (Barnelova - 1981), barn som er syv år og yngre som kan uttrykke sin mening, skal få komme med denne. Man skal vektlegge barnets mening og når barnet er 12 år skal man vektlegge barnets mening sterkt (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 27–28).

For å sikre barnets beste sier Haugli & Havik at stabil og god voksenkontakt samt kontinuitet i omsorgen er viktige faktorer som må oppfylles. I alvorlige barnevernssaker er dette faktorer som vanskelig å dekke i hjemmet. Når barnet er tatt ut av hjemmet for å få dekket behovet for en trygg og stabil voksenkontakt og en god kontinuitet i omsorgen, kan samvær være en av de tingene som kan gi barnet en kontinuitet i tilværelsen. På den annen side kan samvær være med på å holde barnet fast i en ustabil omsorgssituasjon. Dette er forhold som man må ta i betraktning når man skal fastsette samvær (Haugli & Havik, 2010, s. 83). Bunkholdt og Sandbæk sier at man må begrunne hva som er barnets beste basert på godt faglig skjønn (Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 33).

3.2 Det biologiske prinsipp

I fortalen til Barnekonvensjonen står det at statene anerkjenner «*familien, som den grunnleggende enhet i samfunnet og den naturlige ramme for alle sine medlemmers og særlig barns vekst og trivsel, bør gis den nødvendige beskyttelse og hjelp slik at den fullt ut kan påta seg sine forpliktelser i samfunnet, som erkjenner at et barn bør vokse opp i et familiemiljø, i en atmosfære av glede, kjærlighet og forståelse for å sikre full og harmonisk utvikling av deres personlighet*» (Stang, 2016, s. 165). Det biologiske prinsipp er stadfestet i Bk art. 8 (Barnekonvensjonen, 1989).

Raundalen utvalget sier at det biologiske prinsippet er et juridisk prinsipp som er et av flere prinsipper som barnevernloven er forankret i. Utvalget sier videre at selv om prinsippet ikke fremkommer i loven, fremkommer det klart at det ligger til grunn for loven (NOU 2012:5, s. 41). Det biologiske prinsippet knytter seg til to forhold i barnevernsammenheng. På den ene siden den samfunnsordningen at barn i utgangspunktet skal vokse opp hos sine foreldre og at det offentlige har et subsidiært ansvar, og på den andre siden at kontakten mellom barnet og foreldrene skal opprettholdes også om barnet ikke kan bo sammen med foreldrene. Dette gjøres gjennom samvær. Grunnen til at det bør være kontakt mellom foreldre og barn er at det foreligger sterke bånd mellom foreldre og barn som har en egenverdi for barnet. Barn har i utgangspunktet best av å vokse opp i sin familie. I tråd med samfunnsutviklingen forøvrig er det fortsatt vektige momenter som tilsier at barn bør vokse opp i sin familie, men dette kan fravikes i tilfeller der det er til barnets beste (NOU 2012:5, s. 17). *Når foreldre ikke innehar ressurser til å skape forutsigbarhet og stabilitet for barnet må det biologiske prinsipp vike for barnets beste* (Ot.prp.nr.69 (2008-2009), s. 71).

Havnen sier at det biologiske prinsipp også innebærer at så lenge det ses på som det beste for barnet å bo med sine biologiske foreldre, så skal hjelpetiltak i hjemmet først prøves ut før man fjerner barnet fra sin familie. Videre sier hun at dersom barn blir plassert utenfor hjemmet så skal det biologiske prinsipp opprettholdes gjennom samvær (Havnen, Karen J. Skaale, 2016, s. 169).

Det biologiske prinsipp kan opprettholdes ved at barnet kan plasseres hos besteforeldre, slektninger eller andre i nettverket. Noen ganger bor barnet bare med den ene forelderen og da må man vurdere om den andre forelderen kan overta omsorgen (NOU 2012:5, s. 89).

Bk art. 20 omhandler midlertidig og permanent plassering av barn utenfor hjemmet. Det presiseres at plasseringen skal skje i samsvar med nasjonal lovgivning, og at man skal ta

hensyn til ønske om kontinuitet i omsorgen og oppdragelsen av barnet samt at man skal ta hensyn til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn (Barnekonvensjonen, 1989). Stang sier at det er en preferanse for plassering i et familiemiljø framfor et institusjonsmiljø (Stang, 2016, s. 187).

EMD sier i Strand Lobben saken at EMK art. 8 gir alle rett til familieliv og at hensynet til barnets beste er av grunnleggende betydning (EMK, 1953). Likevel påpekes det også at hensynet til familieenheten og familiens gjenforening skal stå sentralt. Det er statens plikt å tilrettelegge for familiegjenforening så raskt det lar seg gjøre. Oppstår det en konflikt mellom hensynet til foreldrene og hensynet til barnet, må staten foreta en avveining av disse med særlig hensyn til barnets beste. EMD sier at det beste for barnet i de fleste tilfeller er å beholde kontakten med biologiske foreldre, og kun i eksepsjonelle tilfeller skal familieband brytes (Søvig, 2020).

3.3 Tilknytning

Den britiske barnepsykiateren John Bowlby har vært betydningsfull i forskning omkring tilknytning. Han la vekt på at tilknytning er sterk forbundet med følelser. De mest intense følelsene barn opplever oppstår i forbindelse med dannelsen, vedlikeholdet og forstyrrelsen av tilknytningsrelasjoner (Smith, 2002, s. 24). Bowlby var den første som brukte termen tilknytning for å beskrive den unike relasjonen som oppstår mellom barn og foreldre (Smith & Ulvund, 1999, s. 257–258).

Bowlby hadde i sin teori for utvikling av tilknytning fire faser:

Fase 1: sosial orientering og sosiale signaler, hvor barnet ikke skiller mellom forskjellige personer (8-12 uker). Fase 2: differensiell sosiabilitet (6-8 måneder). Fase 3: Det egentlige tilknytningsstadium med adskillelsesreaksjoner og initiativ til nærhetssøking. Trygg-base fenomenet oppstår. Fase 4: Dannelse av målkorrigert partnerforhold (ca. 2-3 år og videre). Barnet erverver større innsikt i de voksnes følelser og motiver (Smith, 2002, s. 19).

Tilknytning dreier seg om barns følelsesmessige bindinger til omsorgspersoner. Dette er til forskjell fra tilknytningsatferd som forstås som handlinger som fremmer nærhet til omsorgspersonene og tilknytningssystemet som henviser til organiseringen av barns tilknytningsrelevante atferd (Smith, 2002, s. 25). Kvello sier at relasjonserfaringene som barn har med sine omsorgspersoner generaliseres til forventninger om hvordan relasjoner generelt er – indre arbeidsmodeller. Disse arbeidsmodellene er et sett med forventninger til hvordan man

selv og andre inngår i mellommenneskelige relasjoner, det er som kognitive kart om tanker knyttet til sterke emosjoner (Kvello, 2012, s. 120). Trygg tilknytning handler derfor om tillitt til seg selv og andre mennesker, mens utrygghet blir å ha en grunnleggende utrygghet på seg selv og andre. Opplevelsesaspekt omfatter det å føle seg knyttet til personer og et sosialt fellesskap, og atfredsaspekt handler om hvordan personen konkret forholder seg til de som står dem nær (Kvello, 2012, s. 117).

Barn «kobler» seg på sine omsorgspersoner selv i ekstreme situasjoner med omsorgssvikt. Dette fundamentale behovet for å tilknyttes sier Kvello er barnets lojalitet ovenfor omsorgspersonene, men det kan like godt ses på som en overlevelsesstrategi. Alle barn har tilknytning, men det er trygghetsgraden i tilknytningen som er viktig. Det at barn som observeres av barnevernet, søker sine foreldre og vil til dem for de føler de hører hjemme der og at de derfor ikke vil i fosterhjem sier dermed ikke noe om kvaliteten på tilknytningen barnet har til omsorgspersonene. Kvello sier at det er kvaliteten som avgjør om de nære omsorgsrelasjonene er utviklingsfremmende eller utviklingshemmende for barnet (Kvello, 2012, s. 117)

Det er en rekke faktorer som har betydning for barns evne til å danne tilknytning og konsekvenser av tilknytningsforstyrrelser. Utviklingspsykologien har viet størst oppmerksomhet på de første sosiale relasjonene i barns liv. Freuds psykoanalytiske teori la vekt på forskjellige omsorgsformer, som selvbestemt mating og amming vs. flaske tidlig, tidlig vs. sen avvenning og streng vs. liberal renslighetstrening (Smith & Ulvund, 1999, s. 256). Ny kunnskap om hjernens utvikling kan integreres med kunnskap om barns tilknytning. Samspillet mellom kropp, bevissthet og psykologisk utvikling er sentralt også i psykoanalytisk teori. Fellestrekk mellom tilknytningsteori og Freuds psykoanalytiske teori er at psykiske lidelser kan forstås i et utviklingsperspektiv (Garløv et al., 2015, s. 23).

Seperasjoner mellom barn og foreldre kan deles inn i makroseperasjoner og mikroseperasjoner. Makroseperasjoner er når barn over lengre tid er skilt fra sine foreldre, som for eksempel barn som er adopterte, i fosterhjem eller i institusjon. Seperasjonene innebærer brudd eller sterk reduksjon i kontakt med biologiske foreldre. Mikroseperasjoner defineres som brudd i samspillet ved at omsorgsgivers inntoning på barnet er svakt eller feil, og dermed blir det en sviktende emosjonell tilpasning mellom dem. Slike brudd bunner ofte i enten for påtrengende eller emosjonelt distansert samspill. I barnevernsarbeid handler mikroseperasjoner ofte om foreldre med svakt utviklede samspillferdigheter, omsorgsgivere som strever mye med egne smerter og vansker, eller at de er primært umodne. Barnevernet må vurdere kvaliteten i

samspillene for å se om de er fremmende eller hemmende for barnets utvikling (Kvello, 2012, s. 118).

3.4 Trygg-base-fenomenet

Psykiateren Blatz laget en teori om trygghet som bygde på en antakelse om at en opplevelse av sikkerhet i familien dannet grunnlag for individets utvikling av interesser og ferdigheter. Han var den første som brukte uttrykket trygg-base som beskrev betydningen av tidlige erfaringer i familien som en trygghet som gav grunnlag for at barnet kunne utforske sine omgivelser (Smith, 2002, s. 17).

Når barn opplever at de har en trygg base i omsorgspersonen, vil de utforske sine omgivelser for så å komme tilbake til den trygge basen. Etter at de har vist omsorgspersonen noe eller sett at den fremdeles er der, blir de klare for å utforske omgivelsene igjen. Hvor langt de tørr å gå avhenger av hvor trygge de er, barnets alder og om det er fremmede mennesker til stede (Smith, 2002, s. 89-90). Trygg-base-fenomenet er en balanse i konflikten mellom behovet for å søke nærhet til omsorgspersonen og trangen til å utforske omgivelsene. Når avstanden til omsorgspersonen blir for stor, fra barnets perspektiv, vil tilknytningsatferden aktiveres og barnet vil returnere til den trygge basen. Dette fenomenet er et av de mest velfunderte elementene i Bowlbys teori, og det er et dokumentert fenomen som viser seg i mange kulturer og at det er en universell form for atferd (Smith & Ulvund, 1999, s. 259-261).

3.5 Omsorgspersonenes påvirkning på tilknytning

Det er tre hovedfaktorer som antas å ha betydning for barnets tilknytning: omsorgspersonenes sensitivitet for barnets emosjonelle uttrykksformer, betydningen av barnets temperament og betydningen av omsorgspersonenes egne barndomserfaringer. Ainsworth (1978) sa at sensitiviteten lå i om omsorgspersonene reagerte raskt og adekvat på barnets gråt, smil og vokalisering og at denne sensitiviteten var bestemmende på kvaliteten av tilknytningen. Det er flere studier med klare sammenhenger mellom depresjon hos foreldrene og barn med utrygg tilknytning (Smith & Ulvund, 1999, s. 273). Kvello hevder at det er økt risiko for mikroseperasjoner i samspill med barn som har særlige behov som for eksempel barn med autisme, utpreget vanskelig eller reservert temperament, og barn med ADHD/ ADD. Omsorgspersonene kan i slike tilfeller ha problemer med å tolke og dekke barnets behov (Kvello, 2012, s. 118). Transaksjonsmodellen kan forklare dette ved at både barnet og

foreldrene gjensidig påvirker hverandre. Når barnet har et vanskelig temperament, kan foreldrene reagere uhensiktsmessig og forverre relasjonen (*NOU 2012:5*, s. 21).

Det har vært en grunnleggende antakelse at foreldre med utrygg tilknytning har indre arbeidsmodeller av denne som de overfører til sine barn og får barn med tilknytningsforstyrrelser. Flere studier støtter antagelsen blant annet Posadao mfl. 1995 sin oversiktsartikkel som sier at mødre og barns trygghetsstatus i spedbarnsalderen vedvarer i førskolealderen (Smith & Ulvund, 1999, s. 277). Kvello viser til en studie som viste at 60% av mødre med trygg tilknytning fikk tilsvarende barn, mens mødre med utrygg tilknytning kun hadde 40% sjanse til å få barn med trygg tilknytning. Kriterier som økte sjansen for at mødre med utrygg tilknytning fikk barn med trygg tilknytning var at de hadde innsikt i de mangler og belastninger de hadde opplevd i barndommen, at de hadde forståelse for at disse omsorgserfaringene preget deres forforståelse for omsorgen de ville gi sine barn, at de hadde bearbeidet egne savn, sinne, irritasjon og bitterhet over den dårlige omsorgen og at de hadde en nyansert forståelse av barnet og var sensitive for deres behov (Kvello, 2012, s. 120).

3.6 Behovsretningen og relasjonsretningen

Det har siden midten av 1970-tallet vokst fram to ulike ideologiske retninger innen tilknytningsteoretisk forståelse av barns behov for kontakt med sine foreldre etter omsorgsovertakelse, behovsretningen og relasjonsretningen. Disse retningene har ulik forståelse for hvilke behov som er til barnets beste å få dekket, og ut fra hvilken retning man vektlegger vil de utgjør store forskjeller når det gjelder samværsomfang (Haugli & Havik, 2010, s. 46).

Behovsretningen vektlegger tradisjonell psykoanalytisk teori og fremholder hvor viktig ivaretagelse av barnets behov er for dets utvikling. Begrepene barnets psykologiske foreldre, barns behov og barns tidsoppfatning er tre vesentlige komponenter i behovsretningen. Den følelsesmessige tilknytningen barnet har til sine omsorgspersoner kommer fra daglig tilfredstillende av barnets fysiske behov for fysisk omsorg, emosjonell omsorg og sosial og intellektuell stimulering (Haugli & Havik, 2010, s. 46). For barn som bor i fosterhjem må man prioritere å tilrettelegge for en ny foreldre-barn relasjon, og dette må vektlegges mer enn barnets biologiske tilhørighet. (Gerds-Andresen, 2020, s. 129–130).

Relasjonsretningen vektlegger objektrelasjonsteori og barns identitet. Man fremholder hvor viktig barnets første relasjon er for dets opplevelse av hvem det er (Haugli & Havik 2018 i

Gerds-Andresen, 2020, s. 130). Fanshel & Shinn (1978) sier at grunnelementer i barnets utvikling er dets relasjoner til deres foreldre og ikke primært hvordan barnet får sine ulike behov dekket, derfor vil de biologiske foreldrene alltid være de psykologiske foreldrene uansett hvordan de skjøtter sitt omsorgsansvar. Retningen er nært knyttet til det biologiske prinsipp og sier at biologiske bånd ikke kan skiftes ut, derfor er samvær med biologiske foreldre vesentlig for barnet. Kontinuitet er viktig i relasjonsretningen og den opprettholdes via hyppige samvær med foreldrene som kan gi barnet en «rød-tråd» i barnets livsfortelling. (Gerds-Andresen, 2020, s. 130-131).

3.7 Det Utviklingsstøttende tilknytningsprinsipp

I NOU 2012:5 foreslo Raundalen utvalget at et nytt utviklingsstøttende tilknytningsprinsipp skulle gis forrang i forhold til det biologiske prinsipp i saker der tilknytnings- og relasjonskvaliteten var til hinder for barnets utvikling. Utvalget mente at tilknytningkvalitet var et grunnleggende vurderingstema, og at samspillet mellom barn og omsorgspersonene var avgjørende for barns utvikling og fungering i beslutningsprosesser om bosted, samvær og tilbakeføring i barnevernssaker. Utvalget anbefalte at det utviklingsfremmende prinsipp burde etableres som et fjerde førende prinsipp for vurdering i vanskelige barnevernssaker. Bakgrunnen for dette var at de mente det var for stor vekt på det biologiske prinsipp som kunne gjøre at barn vokser opp under ugunstige omsorgsbetingelser dersom tilknytningen og relasjonsutviklingen mellom barnet og omsorgspersonene er for svak. Utvalget anbefalte videre at det utviklingsstøttende tilknytningsprinsipp skulle gis forrang i forhold til det biologiske prinsipp i saker der tilknytnings- og relasjonskvaliteten var til hinder for barnets utvikling (NOU 2012:5, s. 81–86).

3.8 Høyesteretts føringer

27 mars 2020 kom Høyesterett med rettsavklaringer knyttet til barnevernlovgivningen og EMK art. 8 om retten til familieliv, og om hvordan barnevernsmyndigheter og domstoler skal forholde seg til domstolpraksis fra EMK. 7 av 9 dommer i EMD har konkludert med krenkelse av retten til familieliv. Beslutninger i barnevernet og i domstolene skal vise at det er foretatt grundige vurderinger hvor alle tungtveiende momenter trekkes frem og hvor motstridende argumenter er veid opp mot hverandre på en balansert måte. Dette gjelder også beslutninger om samvær (Det Kongelige Barne- og Familiedepartement, 2020, s.1-3).

Alle beslutninger omkring barn skal gjøres med hensyn til hva som er til barnets beste jf. Bk art. 3 nr. 1, Bvl kap. 4 og EMK art. 9 og 16. Hva som er barnets beste i en sak om omsorgsovertakelse er det opp til fylkesnemnda å vurdere i hver enkelt sak. Høyesterett sier at barnets beste består av to likeverdige komponenter: for det første har barnet som individ krav på vern av sin helse og utvikling, for det andre er det i utgangspunktet det beste for barnet å høre til i sin biologiske familie og bevare familiebåndene. Barnets beste har en overordnet betydning som vil kunne bety at foreldrenes rett til familieliv må vike (Det Kongelige Barne- og Familiedepartement, 2020, s. 5).

Omfang og hyppighet av samvær, sier Høyesterett, må fastsettes etter konkrete vurderinger i den enkelte saken sett hen til både barnets beste og til målsettingen om gjenforening. Omsorgsplassering skal i utgangspunktet være midlertidige, og er samvær og hjelpetiltak viktig i denne perioden. Samværenes hyppighet og kvalitet har betydning for gjenforeningsmålsettingen. Høyesterett tar i storkammeravgjørelsen stor avstand til praksis hvor samvær fastsettes ut fra standardiserte kriterier, alle beslutninger om samvær må vurderes i den enkelte sak med målsetning om at det er til barnets beste og med mål om gjenforening (Det Kongelige Barne- og Familiedepartement, 2020, s. 5–6).

4. Metode

4.1 Valg av metode

For å finne svaret på min problemstilling: «Hvorfor kan samvær være viktig etter omsorgsovertakelse for tilbakeføring til biologisk familie, og hvordan kan man ivareta barnets beste ved samvær?», må jeg velge en metode. Man kan bruke både kvalitative og kvantitative empiriske undersøkelser for å finne svaret på problemstillingen. Jeg velger å se på studier med empiri som er innhentet og publisert på området, gjennom en litteraturstudie. En litteraturstudie er en omfattende studie og tolkning av litteratur for å få svar på en problemstilling (Aveyard, 2019, s. 12). Litteraturstudien kan danne grunnlaget for videre studier om problemstillingen med å bruke kvalitative eller kvantitative forskningsmetoder. Støren sier at en litteraturstudie er en systematisering av kunnskap, at man søker den, samler den og sammenfatter den (Støren, 2013, s. 39).

Min opplevelse av litteratursøk var at det var mer utfordrende enn jeg hadde sett for meg. Søkene ble ofte veldig store og det var vanskelig å begrense søkene mine, samtidig som det var utfordrende å skulle kombinere de ulike søkeordene. Det hjalp meg å se på hva andre

hadde søkt før meg. Dette er det Jacobsen kaller en snøballmetode (Jacobsen, 2010, s. 116–117). Videre var det informativt å ta et kurs via Universitetsbiblioteket om bruk av søkemotorene. Før jeg hadde tatt kurset fra biblioteket gjorde jeg avanserte søk som jeg fikk beskjed om at ikke var hensiktsmessige, at jeg heller skulle bruke søkeord i klamme og skrive OG / ELLER mellom dem. Dette resulterte i bedre søk.

4.2 Systematikk og åpenhet.

Jacobsen sier at vitenskapelig forskning skal være systematisk og åpen. Forskingen skal preges av at innsamlingen, behandlingen og presentasjonen av dataene er systematisk. Åpenhet viser til at leserne skal kunne etterprøve forskningen for å vurdere hvor god undersøkelsen er (Jacobsen, 2010, s. 18). Videre sier Jacobsen at poenget med metode ikke er unngå alle feil, da ingen undersøkelsesprosess er perfekt, men å kunne gjøre rede for hvilke mulige svakheter som er knyttet til resultatene av en konkret undersøkelse (Jacobsen, 2010, s. 19).

Aveyard sier at i en litteraturstudie må man ha en klar problemstilling som man søker svar på gjennom å studere relevant litteratur på feltet (Aveyard, 2019, s. 3). Mitt mål med denne litteraturstudien er å se på hvorfor samvær etter omsorgsovertakelse kan være viktig, særlig med tanke på tilbakeføring til biologisk familie. Videre er det å se fra barnets perspektiv hvordan man kan ivareta barnets beste ved samvær.

4.3 Inklusjon/ eksklusjonskriterier

Jeg har søkt på søkemotorene Oria, Idunn, Fontene forskning og Google scholar. Søkeordene jeg har brukt i ulike kombinasjoner har vært barnets beste, biologisk prinsipp, EMD, samvær, omsorgsovertakelse, barnevern, tilknytning og tilbakeføring. Videre har jeg gjort direkte søk på artikler som jeg har sett blitt brukt i artikler, på bufdir.no og tidligere bachelor- og masteroppgaver. Eksklusjonskriterier har vært at jeg har søkt etter fagfelleverderte artikler publisert senest i 2015 på både engelsk og norsk.

4.4 Reliabilitet og validitet

Thagaard sier at reliabilitet er knyttet til spørsmål om kritisk vurdering av prosjektet som gir inntrykk av at forskningen er utført på en pålitelig og tillitsvekkende måte. Forskeren må argumentere for reliabilitet ved å redegjøre for data i forskningsprosessen. Denne

argumentasjonen skal overbevise om kvaliteten på forskningen og dermed også verdien av resultatene. Dette gjøres med å beskrive fremgangsmåten for å utvikle data nøye, og redegjøre for primærdata atskilt fra forskerens tolkning (Thagaard, 2018, s. 187–188).

Validitet sier Thagaard, handler om gyldigheten av de tolkningene vi kommer frem til. Dette kan vi gjøre ved å vektlegge teoretisk gjennomslutthet, det vil si at vi redegjør fra hvilket teoretisk ståsted vi gjør våre tolkninger og viser hvordan analysen gir grunnlag for våre tolkninger og konklusjoner. Vi styrker validiteten ved å gå kritisk gjennom analyseprosessen (Thagaard, 2018, s. 189).

Alle artiklene jeg har brukt har gjort rede for teorien som de bygger sin analyse ut fra, og hvordan deres funn støtter opp om denne teorien eller hvordan funn ikke støtter opp om teorien som de har lagt til grunn. Videre har de beskrevet grundig hvordan de har utviklet data og redegjort for primærdata. De har også klarlagt hvordan de har ivaretatt etiske verdier ved å anonymisere tekstdata, få informert samtykke og hvilke etiske retningslinjer de har fulgt. I Jørgensens studie fikk også deltakerne mulighet til psykisk oppfølging i etterkant for eventuelle følelsesmessige reaksjoner som kunne komme i etterkant av intervjuene. Dette bygger opp om studienes troverdighet.

4.5 Fordeler og ulemper ved litteraturstudie

Litteraturstudier søker å samle den litteraturen som er å finne om et tema, fordelene er at leseren ikke trenger å lese alle studiene som inngår i litteraturstudien selv. Alle delene av informasjon bidrar til en helhetlig forståelse (Aveyard, 2019, s. 4). Delene fra ulike studier gir mer innsikt i temaet og nye konklusjoner kan dras ut fra en reanalyse av dataene i en temaanalyse (Aveyard, 2019, s. 6–7). Dette kan sammenliknes med en hermeneutisk sirkel hvor prinsippet er at man bare kan forstå meningen i lys av den sammenheng vi studerer. Vi forstår delene i lys av helheten. Hermeneutisk tilnærming legger vekt på at det ikke finnes en enkelt sannhet, men at fenomener kan tolkes på flere nivåer (Thagaard, 2018, s. 37). For meg har dette betydd at jeg har sett på delene ved barnets beste, det biologiske prinsipp og betydning av familie i lys av å ha gode samvær etter en omsorgsovertakelse. Betydningen av at barn og foreldre skal få ha kontakt og få en tilknytning, blir viktig etter en omsorgsovertakelse og muligheten for tilbakeføring. I tillegg blir det viktig for barnet å få en tilknytning til sine fosterforeldre.

Mitt mål har vært å få en helhetlig forståelse for hvorfor samvær kan være viktig etter omsorgsovertakelse, og forstå forholdet mellom barnets beste, biologisk prinsipp og samvær. Med helhetlig forståelse mener jeg at det er mange faktorer som er viktige, det er forhold med det enkelte barnet, forhold med familien og fosterforeldrene som man må ta hensyn til for å kunne skape samvær med god kvalitet. Jacobsen skriver at man skal gå i dybden for å få en helhetlig forståelse mellom personen og den situasjonen denne befinner seg i. Man er interessert i å kartlegge hvordan trekk ved konteksten er med på å skape denne spesielle opplevelsen. Det brukes en åpen tilnærming, tett knyttet til kvalitative data der man studerer relativt få enheter/ studier (Jacobsen, 2010, s. 55–56). Et eksempel på dette er artikkelen Moderskap med restriksjoner som jeg ser nærmere på, hvor man har gjort intervjuet 10 mødre som har barn i fosterhjem. Barna ble plassert før de var 10 år og de har vært plassert lenger enn et år. Mødrene forteller fritt om sitt moderskap som utøves gjennom samvær og telefonkontakt. Et annet eksempel er at Gerdt-Andresen ser på 91 vedtak om samværutmåling i fylkesnemnda, og hvordan hun ser på at de nærmest har brukt en mal for utmåling av samvær.

Jacobsen sier at man får en nærhet til det man undersøker når man har få enheter som man går i dybden på. Videre er det en fleksibilitet i dette. Man har i utgangspunktet en problemstilling, men denne kan endres etter hvert som man får vite mer. Man får derfor en interaktiv prosess. Dette intensive designet i studien med åpenhet, nyanserikdom, nærhet og fleksibilitet gir ofte data med høy intern gyldighet (Jacobsen, 2010, s. 61-62). Svake sider ved slike intensive design er at de kan være ressurskrevende. Ved at man har få studier må man heller prioritere mange nyanser, og dette kan påvirke representativiteten til de studiene vi velger, vi kan få generaliseringsproblemer. Intensive design kan derfor innebære problemer med den eksterne gyldigheten. Et annet problem kan være at vi blir for nære det vi studerer og mister evnen til kritisk refleksjon. Videre sier Jacobsen at vi alle har våre «før-fordommer», det vil si etablerte oppfatninger, som påvirker det vi leter etter og ser. Det kan være problematisk at disse «før-fordommene» ofte er ukjente for oss selv, og at de styrer vår oppmerksomhet på en ubevisst måte (Jacobsen, 2010, s. 63–64).

Jeg har vurdert mine egne «før-fordommer» som jeg hadde før jeg begynte på denne oppgaven. Jeg har stor tillitt til det norske rettssystemet og til at barnevernet i Norge jobber for barnets beste og til familienes beste. Da dommene fra EMD kom ble jeg overrasket over dem. Handlet ikke Norge etter barnets beste og det biologiske prinsipp? Etter å ha satt meg inn i saken ser jeg at vi absolutt har forbedringspotensial når det gjelder foreldre og barns rett

til familieliv. Jeg har fått fornyet tillitt til rettssystemet etter at Barne- og familiedepartementet har sendt ut nytt informasjonsskriv om behandling av barnevernssaker, etter avgjørelser i Høyesterett (Det Kongelige Barne- og Familiedepartement, 2020).

4.6 Datainnsamling

Etter mine søk valgte jeg ut fire fagfelleverderte artikler og et kapittel i en bok med redaktør som datagrunnlag for min analyse om hvorfor samvær etter omsorgsovertakelse kan være viktig og hvordan ivareta barnets beste ved samvær. Som verktøy for å analysere data bruker jeg en temaanalyse. Jeg har valgt å skrive ut fra et barneperspektiv, men tok likevel med en artikkel hvor ti mødre fortalte om sine opplevelser om samvær. Dette gjorde jeg for å se på hvordan mødrene opplever samvær, og hvilke ønsker de har i forhold til hva som kommer fram i de andre artiklene om hva som er barnets beste i samvær.

Dataene ble samlet inn fra følgende artikler:

Tina Gerdts-Andresen 2020: *Fastsettelse av samvær ved omsorgsovertakelse.*

En innholdsanalyse med utgangspunkt i 91 fylkesnemndsvedtak med fastsettelse av samvær. Gerdts-Andresen hevder i sin artikkel at det er grunn til å sette spørsmål ved om fylkesnemndas begrunnelser samsvarer med norsk og internasjonal rett når de regulerer samværsretten mellom barn og foreldre. Hun hevder videre at det kan se ut som fylkesnemnda i sine begrunnelser tildeler et (samværs)gode når de fastsetter samvær. Vedtakene synliggjør i liten grad individuelle vurderinger av hvilket samvær som vil være til det enkelte barns beste.

Sturla Fossum, Svein Arild Vis & Amy Holtan 2018: *Do frequency of visits with birth parents impact children`s mental health and parental stress in sabel foster care settings.*

En kvalitativ forskning med intervjuer og spørreskjema til fosterforeldre til 203 barn som var i fosterhjem i Norge. Både familiefosterhjem og andre fosterhjem. Studien forsker på om antallet samvær mellom foreldre og barn påvirker oppfatningen av tilknytning, barnas kompetanse og mentale helse, samt stress nivåene hos fosterforeldrene. Barna i studien hadde i gjennomsnitt vært i fosterhjem i 5,4 år og hadde blitt plassert i fosterhjem når de var gjennomsnittlig 2,3 år gamle. Resultatene viste at 47% av barna hadde månedlig eller oftere samvær med mødrene, mens kun 21% av fedrene hadde samme mengde samvær. Samværene viste seg å ikke ha signifikant innflytelse på hvem som var hoved tilknytningspersonen til

barnet, tilknytningen til fosterforeldrene, barnas psykososiale funksjon og kompetanse eller stressnivåene hos fosterforeldrene. Disse funnene kan indikere at sosialarbeidere bør vektlegge kvalitet og kortsiktige og langsiktige konsekvenser av samvær for barn når det tas beslutninger om samværshyppigheten med biologisk familie. Dette kan ivaretas ved å høre på barnets mening og ønsker når man evaluerer samvær og planlegger fremtidige samvær. Det er viktig at beslutninger om samvær hele tiden evalueres da både ønsker og praktiske aspekter for alle parter kan endres.

Caroline Boyle 2015: *What is the impact of birth family contact on children in adoption and long-term foster care? A systematic review.*

En systematisk studie av kvalitative og kvantitative studier i England og internasjonalt. Barna var i fosterhjem eller adoptert til ikke-familie. Samværsplaner for adopterte barn eller barn i langsiktige fosterhjem, vurderes individuelt i hver sak. Det har vært en ledende tanke i sosialt arbeid at kontakt med biologisk familie kan hjelpe på følelser omkring tilknytning, separasjon og tap og identitet. Likevel har studier omkring skadelige effekter av samvær gjort lovgivningen strengere på området. Målet med denne studien var å gi beslutningstakere og sosialarbeidere ressurser ved beslutninger om omsorgsplassering, ved å evaluere beviser og tilbakemeldinger om utfall for barn som er langtids omsorgsplassert. Det var spesielt gode resultater når det var et godt samarbeid mellom biologiske foreldre og fosterforeldre. De barna som ikke hadde god effekt av samvær, var de barna som hadde foreldre som hadde mishandlet dem. Studien støtter opp om en reflekterende holdning når man evaluerer og planlegger samvær.

Elisabeth Tveit Jørgensen 2020: *Moderskap med restriksjoner.*

En tematisk analyse på bakgrunn av sekundæranalyse av transkriberte intervjuer fra undersøkelsen «Foreldreskap på avstand». Artikkelen tar utgangspunkt i 10 intervjuer med mødre som har barn i langvarig plassering i fosterhjem i Norge. Mødrene beskriver sitt moderskap som er hovedsakelig utøvet gjennom samvær og telefonkontakt. De fleste mødrene regnet seg fremdeles som mødre til barna, men to av mødre var usikre fordi de hadde så begrenset samvær med sine barn. Alle mødrene ønsket en foreldrerolle i deres barns liv, og de la vekt på relasjonen til barnet, muligheten til familieliv og foreldreutøvelse samt

deltakelse i barnets liv. Mødrenes begrensede posisjon sto sentralt i deres beskrivelser, og samværavtalen med sine restriksjoner hindret flere av dem i å utøve det foreldreskapet som de ønsket. Barnevernets rolle som kontrollør ble tematisert som utfordrende når foreldreskapet skulle utøves. Undersøkelsen understreker behovet for tettere oppfølging av foreldrene når barnet er plassert i fosterhjem. Studien etterlyser mer forskning på foreldrenes opplevelse av samvær og kontakt med barna. Resultatene gir grunnlag for å understreke behovet for en større vektlegging av foreldresamarbeid rundt samvær.

Vigdis Bunkholdt 2016: *Samvær og kontakt med foreldre, søsken og andre.*

Kapittel 35 i Fosterhjemshåndboka. Bunkholdt gjennomgår hva barnevernloven sier om samvær og hva forskning sier om hvorfor samvær er viktig. Hun ser på samværsavtaler, tilsyn under samvær, om når det ikke bør være samvær, kontakt på telefon og sosiale medier, samvær med søsken og familie, samt evaluering av samværsordningen. Bvl §4-19 sier at barn og foreldre har rett til samvær etter omsorgsovertakelse om ikke annet er bestemt.

Fylkesnemnda skal sette minstesamvær og barnevernet har anledning til å utvide samværet. Forskning har ikke klart å vise klare sammenhenger mellom samvær og forhold ved fosterbarnet som skolegang, trivsel og utvikling eller sjanser for tilbakeføring. Hun sier at dette ikke er rart fordi det er så mange individuelle variasjoner i fosterhjems plasseringer. Det er mange forskjellige samspill mellom voksne og barn, og fosterbarna har mye forskjellig bagasje med gode og dårlige minner.

Tilsyn er en stor begrensning i samværsretten og det er fylkesnemnda som må ta denne beslutningen. Bunkholdt sier at man ikke bør ha samvær når det er høyt konfliktnivå i familien, hvor familien bruker samværene som en kamparena for å vise sin misnøye med samværene. Det bør heller ikke være samvær når foreldrene avviser eller truer barnet. Jevnlige evaluering av samværsavtalene er viktig, barn, foreldre og fosterforeldre skal trekkes med i drøftingen. Man skal se til at samværet er til barnets beste i hvert enkelt tilfelle.

4.7 Analyse

I denne oppgaven har jeg valgt å gjøre en temaanalyse av dataene i artiklene som jeg valgte ut etter mine søk. Thagaard sier at fremgangsmåten i en temaanalyse er å sammenlikne data på tvers av dataene sånn at man kan gå i dybden på de enkelte temaene (Thagaard, 2018, s. 171).

Jeg brukte Thagaard sin metode for koding av informasjonen i artiklene etter kategorier. Jeg endte opp med kategoriene: samvær, biologisk prinsipp, barnets beste og individuelle vurderinger i fastsettelsen av samvær (se vedlegg). Kategoriene var sentrale i min temaanalyse. Thagaard sier at måten vi klassifiserer dataene på, fremhever tendenser, men stenger samtidig av for andre perspektiver. Kategoriene er derfor både et hjelpemiddel og en begrensning (Thagaard, 2018, s. 154).

Ut fra analysearbeidet har jeg kommet frem til fire kategorier for funnene:

1. Samvær
 - a. Omsorgsovertakelse er i utgangspunktet midlertidig.
 - b. Tilknytting til foreldrene.
 - c. Skal kunne kjenne sin familie
2. Biologisk prinsipp
 - a. Kontinuitet for barna, en rød tråd i sin livshistorie.
 - b. Kjenne sin bakgrunn.
 - c. Stabile fosterhjem - nær familie/ nettverk.
3. Barnets beste
 - a. God kvalitet i samværene.
 - b. At fosterforeldre utgjør en trygg base.
 - c. Med på å skape en identitet for barnet- trygg tilknytting.
4. Individuelle vurderinger i fastsettelsen av samvær.
 - a. Å høre på barnet.
 - b. Konkret vurdere i hver enkelt sak.
 - c. Reaksjoner på samvær.

5. Funn og drøfting

5.1 Presentasjon av funn og drøfting

I dette kapittelet presenteres fire tema som er viktige for å belyse problemstillingen. Hvert tema innledes med funn fra de ulike artiklene, og fortsetter med en drøfting av funnene.

5.2 Samvær og tilbakeføring

Et hovedfunn i artikkelen til Jørgensen var at mødrene ønsket å få være mødre for sine barn gjennom samværene og kontakten med barna. De knyttet sitt foreldreskap til relasjonen til barnet, muligheten til familieliv og foreldreutøvelse, samt deltakelse i barnets liv. Mødrene ønsket helst å ha barna hjemme hos seg selv, gjerne på overnatting. Det var viktig for mødrene at samværene var så naturlige som mulig, så de kunne gjøre vanlige aktiviteter som matlaging, spilling og se på tv sammen. De ønsket også å kunne gjøre større aktiviteter som å gå på kino, turer og dra på ferie sammen. Samværsavtalene med sine restriksjoner på tid, sted og hyppighet la ofte begrensninger på dette, og kunne bidra med at mødrene følte at samværene kunne bli et kav og at barna ikke fikk gjøre de tingene som de ønsket når de kom på samvær (Jørgensen, 2015).

Gerds-Andresen fant at i 91% av fylkesnemndas avgjørelser, ble omsorgsplassering sett på som langvarig. Selv om omsorgsplassering i utgangspunktet skal være midlertidig og det derfor er viktig at barna får opprettholde sitt bånd og tilknytning til familien, ble det ofte utmålt 3-6 samvær i året med begrunnelse i en høyesterettsdom fra 2012 (Høyesterett, 2012). Dette selv om dommen fra høyesterett sier at det skal være en konkret vurdering i hver sak. Gerds-Andresen fant at fylkesnemnda ga en ensartet begrunnelse for samvær, med kun få vedtak med reell vektning av barnets situasjon og foreldrenes samværskompetanse. I sakene med reell begrunnelse og avveiing, fant hun at det var for å begrense samvær og streng regulering av samvær. Gerds-Andresen sier at samværsutmåling må ha et barneperspektiv hvor det enkelte barns behov skal være normen for hvilken kontaktform og hyppighet det bør tilrettelegges for. Hun sier at utmålingen i dag virker tilfeldig (Gerds-Andresen, 2020).

Fossum et al. fant at det ikke hadde noen signifikant betydning for barnas psykososiale funksjon, om barnet hadde en hovedtilknytning til foreldrene eller til fosterforeldrene. Dette viste at man burde legge vekt på kvaliteten og frekvensen på samværene. Dette mente de kunne gjøres best ved å legge vekt på barnas ønsker og deres reaksjoner under samvær, når man evaluerte samvær og frekvens. De barna som knyttet seg mest til fosterforeldrene var de barna som hadde mindre enn månedlige samvær med foreldrene. De var en slående likhet mellom barn med mye og lite samvær i det at de alle knyttet seg godt til fosterforeldrene og fungerte like godt psykososialt. Kvaliteten på tilknytningen til fosterforeldrene var ikke påvirket av antall samvær med foreldrene. Man så at de barna som hadde mye samvær ofte bodde nærmere foreldrene enn de som hadde lite samvær (Fossum et al., 2018).

Bunkholdt skriver at når det er utsikt for tilbakeføring av barna til foreldrene, må man legge til rette for gode samvær, sånn at barnet kan utvikle tilknytning til foreldrene og til fosterforeldrene. Dette for å hindre at barna tilbakeføres til foreldre de ikke har tilknytning eller kjennskap til. Små barn må ha hyppige samvær og foreldrene og fosterforeldrene må dele på den daglige omsorgen. Det er derfor av avgjørende betydning at det er et godt samarbeid mellom foreldre og fosterforeldre (Bunkholdt, 2016).

Funnene viser er at det har vært grunn for å kritisere Norge, i EMD, i saker om samvær. Høyesterett har siden sin dom fra 2012 sagt at det skal vurderes konkret alle momenter i hver enkelt sak, og at det ved motstrid skal veies nøye opp hva som er til barnets beste (Det Kongelige Barne- og Familiedepartement, 2020). Når Gerdts-Andresen finner at i de fleste nemndsavgjørelsene hun undersøkte, ble det konkludert med at plasseringene er vurdert til å være langvarige, er dette imot retningslinjene som sier at plassering i utgangspunktet er midlertidig og at barnet skal tilbakeføres til familien (Gerdts-Andresen, 2020).

En av begrunnelsene som fylkesnemnda gir for svært begrenset samvær, er at barnet skal få ro og tid til å knytte seg til sine fosterforeldre (Gerdts-Andresen, 2020). Dette strider mot funnene til Fossum et al. som sier at det ikke har noen betydning for barnets psykososiale funksjon, om det er fosterforeldrene eller foreldrene som barnet har hovedtilknytning til (Fossum et al., 2018). Man kan spørre seg om vurderingene som er gjort for å begrense samværene til 3-6 samvær i året, er gjort på et misforstått grunnlag om at barn trenger avstand fra sine foreldre for å finne seg til rette i fosterhjemmet. Bunkholdt sier at det er feil at barna ikke skal ha så mye kontakt med foreldrene etter flytting, hun sier at nyere forskning viser at kontakt med foreldrene kan være med på å bearbeide vonde følelser etter flytting (Bunkholdt, 2016). Haugli og Havik sier også at samvær kan hjelpe barna til å forstå hvorfor plasseringen er nødvendig, og de ikke kan bli boende hjemme hos foreldrene (Haugli & Havik, 2010, s. 99).

Når mødrene i Jørgensens artikkel og halvparten av barna i Fossum et al. ønsker mer samvær, stiller jeg meg spørsmål om ikke fylkesnemnda i samarbeid med barnevernet burde legge opp til mer samvær og sikre god kvalitet på disse i de sakene hvor partene ønsker dette og det ikke strider mot barnets beste. Samvær skal være utviklingsfremmende for barnet (NOU 2012:5, 2012). Haugli & Havik skriver at de i Cleaver (2000) fant at de fleste barna ønsket mer samvær, men at de også fant at barna ofte var mer urolige etter samvær. Dette mente de kunne vise de ambivalente følelsene barna hadde omkring samvær med foreldre som ikke var i stand til å gi barna forsvarlig omsorg så de kunne bo hjemme (Haugli & Havik, 2010, s. 75–76). I

slike tilfeller er det viktig å utøve godt faglig skjønn, og veie de forskjellige momentene opp mot hverandre.

Kvello skriver at for de foreldrene som selv hadde utrygg tilknytning hjalp det, på egne barns tilknytning, at foreldrene ble klar over egen situasjon og hva som hadde skjedd i deres oppvekst (Kvello, 2012). Her kan det tenkes at barnevernet bør kunne komme inn og gi veiledning til foreldre, slik at de kan bli bedre på å mentalisere og forstå sine barns behov. Mentalisere, sier Kvello, handler om å kunne se det komplekse samspillet mellom emosjoner og atferd hos seg selv og andre, og hvordan atferd og utsagn er motivert (Kvello, 2015, s. 121). Dette kan være med på å skape bedre samvær, og i lengden kan det være med på å tilbakeføre barna til sine familier.

Foreldre som ikke har god foreldrekompetanse, kan likevel ha god samværskompetans (Pettersen, 2016). Med dette mener jeg at foreldre i kortere samvær kan klare å være til stede, se barna sine, og legge sine egne vanskeligheter til side. Barnevernet har et kontinuerlig oppfølgingsansvar ovenfor foreldre i barnevernssaker og skal tilby foreldreveiledning og oppfølging. Foreldrenes ønsker skal danne grunnlag for veiledningen (*NOU 2012:5*, s. 140-141). Barnevernet kan være med på å tilrettelegge for gode samvær mellom foreldre og barn, og jeg tenker at veiledning før og etter samvær kan være med på å skape stadig bedre samvær for familiene. Når familier får slik veiledning etter tilsyn, og samværskvaliteten bedres kan det kanskje bidra til at familiene kan ha fortsatt samvær uten tilsyn. Dette samsvarer med Fossum et al. som sier at man bør legge vekt på kvalitet og frekvens på samværene (Fossum et al., 2018). Og det følger også Raundalen utvalget som sier at familien skal få den hjelpen de trenger for å få til en tilbakeføring av barna til familien (*NOU 2012:5*, s. 141).

Det er et hovedmål et barna skal tilbakeføres til sine familier etter omsorgsplassering (Det Kongelige Barne- og Familiedepartement, 2020). I Forandringsfabrikkens undersøkelse om samvær hadde barna ulike tanker omkring hva som burde være mål med samværet for dem. Det var likevel ikke noen av barna i undersøkelsen som svarte at målet med samvær var gjenforening eller tilbakeføring. Forandringsfabrikken sier at det er skummelt hvis Norge skal ha gjenforening som mål i samvær for alle barn. De sier videre at hyppigere samvær når barnet vil ha færre samvær kan svekke båndene mellom foreldre og barn, det samme gjelder når barn ønsker mer samvær men får mindre samvær (Forandringsfabrikken, 2021, s. 64). Organisasjonen for barnevernsforeldre har kritisert Forandringsfabrikkens rapport da de mener at den ikke representerer alle barnevernsbarn særlig med hensyn til at de fleste barna i rapporten har samvær med tilsyn (Skotheim, 2021). Dersom barn skal tilbakeføres til sine

familier sier Bunkholdt at det er viktig at barna kjenner sine familier og opprettholder god kontakt med familien gjennom hyppige samvær, særlig for de minste barna. Det er også viktig for fosterforeldrene å vite at barna får det godt hos en familie de kjenner når de tilbakeføres (Bunkholdt, 2016). Dette viser at det er mange forskjellige tanker omkring tilbakeføring og samvær. Trygghet er viktig for både barn, foreldre og fosterforeldre, og jeg tenker at denne tryggheten kan sikres med veiledning og godt samarbeid mellom foreldre og fosterforeldre. Man kan kanskje oppnå best samarbeid dersom både foreldre og fosterforeldre oppfordres til å se på hva som er barnets beste ved å ta barnets perspektiv. Raundalen utvalget sier at man må bruke separasjonen til samvær som er til barnets beste slik at relasjonen er betryggende og fungerer når barnet flytter hjem. Videre må man hjelpe foreldrene i sine liv, slik at livsførsel og deres form for tilknytning og samhandling med barnet blir bedret til et godt og utviklingsfremmende nivå (NOU 2012:5, s. 141).

5.3 Familiefosterhjem

Fossum et al. fant at barn som var i gode stabile fosterhjem ikke ble negativt påvirket av antall samvær. De fant at det var en sammenheng mellom barnas velvære og stabiliteten i fosterhjems plasseringen. De viste til en studie av Winokur et.al (2014) som sa at barn som er plassert i familiefosterhjem opplevde større stabilitet i plasseringen enn barn som var plassert i fosterhjem utenfor familien. Barna i familiefosterhjem hadde mindre atferdsproblemer, tilpassingsproblemer, psykiske problemer og økt velvære (Fossum et al., 2018).

Bunkholdt sier at samvær kan være med på å skape en kontinuitet i barnets liv, en rød tråd som går gjennom oppveksten og inn i voksenlivet. Barn opplever kontinuitet ved å være omgitt av de samme menneskene gjennom oppveksten. Dette er gjerne foreldre, søsken, nære slektninger og besteforeldre. Bilder og minner er andre kilder til denne kontinuiteten og til å kjenne sin bakgrunn. Når kontinuiteten brytes ved en omsorgsplassering, må man kompensere for tapet av den vanlige kilden til kontinuitet. Dette gjøres best ved en fornuftig samværsordning (Bunkholdt, 2016).

Boyle vektlegger viktigheten av at barn får ha samvær med søsken. Boyle fant en fremtredende tendens i sin studie, at barn i fosterhjem ofte bekymrer seg for sine søsken. Hun fant at samvær med søsken også virket positivt inn på tilknytningen barnet hadde med sine fosterforeldre. Grunnen var at barna følte det var greit å knytte seg til den nye familien når de så at søsknene hadde det bra der de var. Kontakt med besteforeldre og andre slektninger var

også viktig for barna, mange hadde bodd hos besteforeldre før de ble plassert i fosterhjem og hadde derfor en god tilknytning til disse fra før. Flere barn uttrykte at det var viktig for dem å vite at familien savnet dem og tenkte på dem, da de opplevde et tap ved å bli plassert i fosterhjem. Boyle fant at i nesten alle tilfeller hvor kontakt med foreldrene var problematisk, var kontakt med besteforeldrene og søsken positivt (Boyle, 2017).

Om lag 3/10 fosterhjemsplasseringer i Norge er i familie eller nære nettverk, disse har økt med om lag 30% de siste årene (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2021).

Fosterhjemsplassering i familien er en måte å følge det biologiske prinsipp når barnet ikke kan bo med biologiske foreldre. Barnevernstjenesten er forpliktet etter fosterhjemsforskriften å lete etter fosterhjem innen familien eller nært nettverk (*NOU 2012:5*, s. 92). Fossum et.al. viser at plassering i familiefosterhjem gir en bedre stabilitet for barnet, og gir økt velvære for barnet (Fossum et al., 2018). Ved å bo i familiefosterhjem kan barnet ha kontinuitet i livet sitt ved å kjenne sitt opphav. Barnet kan bo hos noen som det har en tilknytning til på forhånd og selve flyttingen kan oppleves mindre dramatisk, og makroseperasjonene blir mindre (Kvello, 2012). At det har vært en økning i antall familiefosterhjem er en positiv utvikling, som jeg mener at barnevernet må fortsette med å utvikle. Dersom barn kan vokse opp med sin familie vil de alltid ha tilgang på informasjon om sine foreldre, og i noen tilfeller vil de også kunne treffe foreldrene oftere på en mer naturlig måte.

En utfordring med familiefosterhjem kan også være det at det kan være vanskeligere å holde foreldre som ikke har god innvirkning på barna på avstand, og det kan være vanskeligere for et familiemedlem å sette grenser for foreldrene. Man skal være forsiktig med å plassere barna i slekt dersom det er høyt konfliktnivå mellom slektsmedlemmer (*NOU 2012:5*, s. 93). På den andre siden er det fordeler med at barn i familiefosterhjem kan få fortsette å bo i et miljø de kjenner, og muligens få gå på samme skole og beholde sine venner. De kan også få kjenne sin kulturelle bakgrunn, som er særlig viktig om de kommer fra en annen kultur. Foreldre er oftere mer positive til slekts plassering, de ser det ofte som mindre truende noe som igjen kan føre til bedre samarbeid. For barna oppleves det ofte mindre problematisk å flytte innen familien, og risikoen for å føle skyld for flyttingen er mindre og gir dermed også mindre lojalitetskonflikt. Videre viser det seg at barn som er plassert innen slekt eller nært nettverk, har mindre atferdsvansker og psykiske problemer (*NOU 2012:5*, s. 92). Sett fra et samfunnsperspektiv har det å vokse opp i familiefosterhjem, en likhet med tidligere tiders storfamilier hvor familiene tok seg av sine gamle og unge sammen. En annen motstand som har vært fremtredende mot familiefosterhjem, er at sosial arv med omsorgssvikt ofte har vist å

gjenta seg i flere generasjoner. Man har dermed vært redde for at barnet ikke ville få det bedre etter omsorgsplassering innen familien (*NOU 2012:5*, s. 92).

For barn i minoritetsfamilier er det en fordel å plasseres inne familien slik at de kan bevare sin identitet, kjenne sin kultur, språk, tradisjon og religion. På den andre siden kan det være ulemper ved at en slekts plassering kan representere en videreføring av barnets opplevelse av forsømmelse, uakseptabel foreldrepraksis og skyldfølelse. For noen barn er det viktigere å få avstand til familien, og en slekts plassering kan ikke beskytte barnet mot uønskede samvær utover det som er avtalt. For å hindre dette kreves det hyppige hjemmebesøk av barnevernet og kursing, råd og veiledning til fosterforeldrene (*NOU 2012:5*, s. 93).

5.4 Tilknytning

I Boyles artikkel kom det frem at adoptivforeldre utgjorde en trygg base for barna når de hadde samvær med foreldrene. Videre fant hun at barn som hadde foreldre som støttet det nye hjemmet, fikk en buffer som hjalp dem følelsesmessig i forhold til skyldfølelsen de kunne kjenne på for at de nå var i en ny familie. Dette gjorde at barna følte at de kunne snakke om sine følelser. Hun fant også at identitet ble viktigere ettersom barna ble eldre. Barn som hadde kontakt med sine foreldre, hadde en mer sammenhengende identitet og var mer avbalanserte. Samarbeid mellom ny familie og foreldre var en nøkkelfaktor for at barna skulle ha det bra med deres identitet i to familier (Boyle, 2017).

Jørgensen sier at barns lojalitet og kjærlighet til foreldrene, gjør dem sårbare for foreldrenes situasjon generelt og for foreldreutøvelsen under samvær. Hun kritiserer at det likevel ser ut til at det legges mer vekt på kvantitet enn kvalitet under samværene når barnets beste og samværsordningen diskuteres. Hun hevder også at kvaliteten ikke er et fremtredende tema i barnevernets fosterhjemsarbeid. Videre viser hun til at foreldre som fikk støttende tiltak før og etter samvær, resulterte i at samspillet mellom foreldre og barn ble vurdert som bedre for barnet (Jørgensen, 2015).

Større barn har behov for å bevare og videreutvikle tilknytningen de har til foreldrene, sier Bunkholdt. Samtidig må de få tid til å knytte seg til fosterforeldrene. Tidligere trodde man at det var til barnets beste å la dem være i fred etter flytting til fosterhjem, for å la dem finne roen i fosterhjem uten opprivende besøk av foreldrene. I dag vet man at dette kan utsette sorgreaksjonene og hindre ny tilknytning og videreutvikling hos barn. Samvær kan være med på å bearbeide sorgen (Bunkholdt, 2016). Fosterforeldrene må vise at det er trygt å vise alle

følelser, at man blir sett og tatt vare på enten man sørger, er glad eller sint. For å se om samvær er utviklingsstøttende, må man se på om samspillet mellom foreldre og barn har slik kvalitet at det gir barnet støtte til sin utvikling. Man må se på om foreldrene klarer å mentalisere og se hva barnet er engasjert i. Om foreldrene klarer å ordlegge hvordan barnet har det nå, følger barnets initiativ og fokus og er følsom for skiftninger hos barnet. Bunkholdt sier videre at det er barnets følelser og reaksjoner som skal gi holdepunkter for avgjørelser om samvær (Bunkholdt, 2016). Utfordringen her er at reaksjonene og følelsene kan forstås forskjellig av de voksne rundt barnet. Videre kan barnets behov og foreldrenes situasjon endre seg, og da må man endre samværene slik at de støtter opp om barnets behov for trivsel og utvikling. Jo mer foreldrene støtter opp under barnets erfaring om fosterforeldrene som en trygg base, desto mer kan barnet tåle og ha utbytte av samvær, det er motsatt om foreldrene motarbeider at barnet knytter seg til fosterforeldrene (Bunkholdt, 2016).

Barn knytter seg til sine foreldre selv om de lever under omsorgssvikt (Kvello, 2012). Dette kan gi grunnlag for at barna kan ha behov for å treffe sine foreldre selv om de ikke kan bo med dem. Barna trenger en trygg base som de kan komme til og bli møtt på sine utfordringer og vansker (Smith & Ulvund, 1999). En fosterfamilie kan bli denne trygge basen som kan gi støtte og oppmuntring slik at barnet kan gå ut og oppleve verden, for så å komme tilbake og få støtte i forhold til vanskelige følelser og tanker. På denne måten kan en fosterfamilie være utviklingsfremmende for barnet slik at det kan videreutvikle sin identitet (NOU 2012:5, 2012). Foreldrene kan også være med på denne utviklingen, særlig hvis de kan være støttende ovenfor barnet ved å vise at det er greit å søke støtte hos fosterfamilien og trives der (Bunkholdt, 2016). Noen mødre i Jørgensens artikkel syntes dette var vanskelig, de var ofte sjalu på fosterfamilien når barnet snakket om dem på en positiv måte og så ble de glade når barnet snakket negativt om fosterfamilien og heller betrodde seg til mødrene (Jørgensen, 2015). Dette kan være naturlige reaksjoner hos foreldre. Jeg tenker at det her er viktig at foreldrene igjen får veiledning til å kunne ta et barneperspektiv og se hva som er viktig for deres barn, og at det er barnets beste er det som er viktigst i forholdet mellom foreldre og barn. Dersom foreldrene får hjelp til å bearbeide sine følelser, kan det bli lettere for dem å møte barnet på dets behov (Kvello, 2012). Da kan det at barnet forteller om gode opplevelser med fosterfamilien, oppleves godt for foreldrene i motsetning til å føle sjalusi.

Ved å bli møtt og støttet kan barna utvikle nye indre arbeidsmodeller som er positive for dem (Kvello, 2012). Barna vil kunne få nye gode og sunne relasjoner, som kan forklares med transaksjonsmodellen om at foreldre og barn positivt påvirker hverandre (NOU 2012:5, 2012,

s. 21). Foreldrene kan være viktige i barnas utvikling av identitet, ved å fortelle barnet om sin bakgrunn og ved at foreldrene utvikler en god relasjon med barnet (Bunkholdt, 2016). Min kollega i barnevernet sa at barn trenger mye ros og at denne rosen vil gjøre at de trenger mindre grensesetting. Kanskje barnevernet burde bruke litt mer av denne metoden i forhold til foreldre. Dersom foreldre får mer ros for det de faktisk gjør riktig, vil de muligens gjøre mer riktig og få en bedre relasjon til barnet som igjen vil dra nytte av dette.

Foreldre som har barn i fosterhjem føler seg ofte stigmatiserte, og forskning viser at foreldrene følte seg verre fordi barnevernet i rettsaker kun fant frem til negative forhold ved foreldrene i deres foreldreutøvelse. Dette gjorde igjen at de etter som tiden gikk følte seg verre og hadde vanskeligheter med å samarbeide med barnevernet. (NOU 2012:5, 2012, s. 142). Det er dokumentert at barn som er i fosterhjem drar nytte av at foreldrene får god omsorg og oppfølging (NOU 2012:5, 2012, s. 143). Det kan derfor være viktig å hjelpe foreldrene i deres mest sårbare og traumatiske opplevelse, også fordi dette vil kunne hjelpe og beskytte barna deres og skape en god og trygg tilknytning mellom foreldre og barn.

5.5 Individuelle hensyn og medvirkning

Fossum et al. siterer Kiarly & Humphreys (2013) som sier at man bør høre barnets ønsker om samvær og ta barnets perspektiv når man fastsetter samvær. Man skal ikke presse barn til mer eller mindre samvær enn det som de ønsker. I Fossum et al. undersøkelse ønsket 55,1% av barna mer samvær med mor og 40% av barna ønsket mer samvær med far. Videre sier Fossum et.al. at man skal legge vekt på barnas reaksjoner i samvær. Dersom man ikke kan imøtekomme barnas ønsker for samvær er det viktig å forklare barna hvorfor. Det er av betydning at barna skal få kjenne sitt opphav og mulighet til å opprettholde kontakt med familien etter fosterhjemsplassering. Det er også viktig for fosterfamilien at barnet kjenner familien de skal tilbakeføres til (Fossum et al., 2018).

Sen & Broadhurst (2011) sier i Boyles artikkel at skadelige samvær kan forekomme når man ikke tar hensyn til individuelle behov. Man må vurdere i hver sak om det for eksempel kan være samvær med søsken og besteforeldre når man ikke kan ha samvær med foreldrene. Mange barn følte på skyldfølelse og angst ovenfor familien sin. Disse følelsene ble mindre og de slo seg mer til ro i fosterfamilien når de hadde kontakt med familien sin. Barn som følte seg avvist av foreldrene under samvær kunne bli mer usikre i sin tilknytning og dette viste de ved å kunne bli klengete, kontrollerende, trassige, tilbaketrukket eller hyperaktive. Noe kunne

også vise dette med sengevæting og søvnproblemer rundt samværstidspunkt. Boyle sier derfor at alle saker må vurderes individuelt med tanke på hvor godt utbytte barna har av samvær. Hun advarer mot standardiserte anbefalinger om samvær, og vektlegger at det heller ikke er riktig lovmessig (Boyle, 2017).

Jørgensen sier at man i alle saker må vurdere hva barnet trenger og vil under samvær, og gi barnet nok tid. I hennes undersøkelse ønsket mødrene å bestemme mer ved samværene. En hovedutfordring var da mellom mødrenes ønsker og barnets beste. Her er barnets beste et overordnet prinsipp. Ikke alle barn kan ha den fleksibiliteten som mødrene ønsket med hensyn til samvær. Likevel er det viktig at foreldrene blir hørt når samværsplan utvikles. Jørgensen sier at man bør vektlegge foreldrenes interesser som en del av barnets beste. Foreldrenes situasjon påvirker barnet, og samvær er et spesielt sårbart område hvor barnet kommer tett på foreldrene. Stress, sorg og frustrasjon hos foreldrene påvirker samspillet, og kan påvirke muligheten for gode samvær (Jørgensen, 2015).

Bunkholdt sier at det er mange individuelle variasjoner hos barn, og mange slags samspill mellom barn og foreldre. Fosterbarn bærer på mye forskjellig bagasje med gode og vonde erfaringer og minner. En og samme type samværsordning – når det gjelder hyppighet, hvor samværet finner sted og hvor lenge det varer, kan gi forskjellig utslag alt etter kjennetegn hos barn og foreldre. Kvaliteten på samværet og i hvilken grad fosterforeldrene og foreldrene støtter opp under samværsordningen varierer også. På grunn av disse variablene må alle samvær vurderes individuelt. Barn kan tro de er årsaken til at de må flytte. Skjer noe bra er det fordi de er snille eller flinke og skjer det noe negativt er det fordi de er slemme, dette kalles egosentrisitet og er belastende for barnet. Å treffe foreldrene kan være den beste måten for at barna skal forstå at dette ikke er sannheten. Foreldrene kan fortelle at de fortsatt er glade i barnet og tenker på det (Bunkholdt, 2016).

Barnet skal få medvirke i egen sak etter alder og modenhet. Er det grunner til at barnets synspunkter ikke blir fulgt skal dette forklares for barnet. Man skal legge stor vekt på tenårings meninger. Ikke presse dem til samvær da det kan være uheldig for deres identitetsutvikling. Man skal vektlegge deres mening samtidig som man skal hjelpe dem å akseptere den situasjon at de faktisk har to familier (Bunkholdt, 2016).

Brukermedvirkning er viktig, det kommer frem i Bvl § 1-6 at barnet skal ha informasjon som er tilpasset alder og modenhet og de skal også høres etter alder og modenhet (Barnevernloven, 1992). Når barnet har fått uttalt seg kan man ta et barneperspektiv når beslutninger skal tas.

Forandringsfabrikken sier at barn ønsker mer medbestemmelse i saker omkring samvær (Forandringsfabrikken, 2021). Jørgensen sier også i sin artikkel at mødre ønsker mer medbestemmelse omkring samvær (Jørgensen, 2015). Her kan det være en motsetning dersom foreldre og barn har motstridende ønsker. Lovverket sier at barnets beste er det ledende prinsipp. Jørgensen sier at man bør vektlegge foreldrenes interesser som en del av barnets beste (Jørgensen, 2015). Jeg kan forstå at det er viktig at foreldrene blir møtt på en god måte sånn at de kan være med på å lage gode samvær med barna. Barna vil merke hvordan foreldrene har det og er veldig sensitive for dette. Man kan likevel ikke ta beslutninger om samvær som går mot barnas ønsker, da dette kan som Forandringsfabrikken sier, svekke båndene mellom foreldre og barn (Forandringsfabrikken, 2021). Også Boyle sier i sin artikkel at det kan være skadelig for barna om man ikke tar individuelle hensyn med tanke på samvær (Boyle, 2017).

Dersom barna ikke direkte uttrykker hva de føler i forbindelse med samvær, er det av betydning at det er sensitive voksne rundt barnet som ser hvilke reaksjoner barnet har etter samvær og som kan snakke med dem om dette. Det er særlig viktig å observere små barn før og etter samvær, da de kan ha problemer med å uttrykke seg. Det som kan være problematisk er at de som observerer vil tolke ut fra egen forståelse, og denne forståelsen kan være ulik for ulike personer (Bunkholdt, 2016). Barn som har en utrygg tilknytning trenger at foreldrene øver på å gjenkjenne tilknytningsatferd og utviklingsstøttende samspill (NOU 2012:5, 2012, s. 22).

På den ene siden er det viktig å høre på foreldrenes ønsker og behov. Barnevernet må vurdere, som ved omsorgsovertakelse, foreldrenes personlighet og fungering. Foreldre som er rusmisbrukere, kan kanskje ha ønsker som ikke kan imøtekommes fordi de ikke klarer å være å ruse seg før samvær og ikke klarer å møte til samvær. Foreldrene klarer kanskje ikke å forstå situasjonen for barnet i slike sammenhenger (NOU 2012:5, 2012, s. 109). På den andre siden er det viktig å høre med barnet hvordan det opplever samværene og hva de gjør med dem, om de er positive eller belastende (NOU 2012:5, s. 110). Deretter må man foreta avveininger i hver enkelt sak for å finne ut hva som er barnets beste.

6. Oppsummering og avslutning

Min problemstilling var: Hvorfor kan samvær være viktig etter omsorgsovertakelse for tilbakeføring til biologisk familie, og hvordan kan man ivareta barnets beste ved samvær?

Funnene gjennom analysen viser at samvær etter omsorgsovertakelse er viktig for at barnet skal få kjenne foreldrene, og opprettholde den tilknytningen som de har til foreldrene (Bunkholdt, 2016). Videre viser funnene at samvær kan motvirke egosentriske mønstre hos barna, det vil si tanker omkring at det er barnets feil at det har blitt omsorgsplassert. Dersom barn har veldig begrenset samvær med sine foreldre, er det lett at barna bekymrer seg for familien sin eller at de tenker at foreldrene ikke lenger bryr seg om dem. Samvær kan også være en måte for barna å få bearbeidet sin sorg etter flytting. Dersom sorgreaksjonene utsettes kan det bidra til at barnet får problemer med ny tilknytning og videreutvikling (Bunkholdt, 2016).

Man trodde lenge at barn trengte ro med sin fosterfamilie og at samvær kunne være mer opprørende for barnet enn å gjøre det godt, samvær ble derfor ofte veldig begrenset. I dag viser forskning at dette ikke stemmer, barn får ikke en dårligere tilknytning til sine fosterforeldre selv om de ha samvær og en sterk tilknytning til sine foreldre. Tvert imot ser man at samvær kan være med på å hjelpe barnet til å finne sin plass i fosterfamilien, særlig hvis foreldrene er støttende ovenfor barnet og fosterhjemmet (Fossum et al., 2018). Forskere sier at man bør legge mer vekt på kvaliteten og frekvensen i samværene (Fossum et al., 2018). Kvaliteten i samværene kan blant annet økes ved at foreldrene får råd og veiledning før og etter samvær, slik at de lærer seg bedre å forstå barnets behov og se hvordan de selv påvirker barnet (Jørgensen, 2015).

Plassering i familiefosterhjem viser seg å fungere godt i de fleste tilfeller. Barna kommer til noen som de kjenner godt fra før, slik at flyttingen ikke oppleves like traumatisk som det kan være å flytte til fremmede. Foreldrene er som regel også mer vennlig innstilt på at barna skal flytte til noen i familien (NOU 2012:5, 2012). Det har vært en jevn økning i familiefosterhjem de siste årene, og nå er ca. 1/3 av alle plasseringer innen familie eller nært nettverk, og barnevernstjenesten er forpliktet til å lete etter fosterhjem i familie og nettverk før plassering (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2021). Selv om plassering i familiefosterhjem er mer stabile plasseringer, har de sine utfordringer med at det blant annet er vanskeligere å begrense uheldige samvær (NOU 2012:5).

Teorien har vist hvor viktig det er for barn å ha en trygg base hvor de kan bli møtt og forstått. Barn trenger at omsorgspersonene kan romme barna med deres følelser og hjelpe dem å sette ord på disse følelsene, slik at barna kan bli trygge til å videreutvikle seg selv og sin identitet når de opplever nye utfordringer og opplevelser (Smith & Ulvund, 1999). Når barn har hatt en familie som ikke har møtt barnas behov kan de utvikle en utrygg tilknytning som igjen kan gjøre at barna får vanskeligheter med å ha tillitt til egne og andres følelser og handlinger. Dersom foreldrene ikke får hjelp til å forstå sine barn eller ikke klarer dette, kan det beste for barnet være å få komme i en ny familie som kan bygge opp en trygg relasjon til barnet og bli den trygge basen som barnet trenger for trygg videreutvikling (Kvello, 2012).

Uheldige samvær kan gjøre barna mer utrygge og må unngås (Boyle, 2017). Blant annet Forandringsfabrikken påpeker at dårlige samvær kan virke uheldige på barns tilknytning til sine foreldre, og at man må lytte til barnas ønsker når det kommer til type samvær og hyppigheten av samvær (Forandringsfabrikken, 2021). Det er foreldre som ikke klarer å se barnas behov og de kan på grunn av forhold ved dem selv, enten avvise barna under samvær eller de kan bruke samværene som en kamparena hvor de motarbeider fosterhjemmene og barnas tilknytning til fosterfamilien. I disse tilfellene er det viktig å sammen med barna komme frem til en samværsordning som kan være utviklingsfremmende, eller man må bestemme at det ikke er til barnets beste å ha samvær med foreldrene (Bunkholdt, 2016). Dersom samvær med foreldrene må stoppes, må man forklare barna hvorfor og komme med kompenserende tiltak som kan være samvær med besteforeldre eller øvrig familie slik at barnet kan få kjenne sin bakgrunn og videreføre den røde tråden i sitt liv (Bunkholdt, 2016).

Norge har blitt kritisert av EMD i saker om samvær. Norge har ikke tatt nok hensyn til familienes rett til familieliv. Artikkelen til Gerds-Andresen støtter opp under kritikken fra EMD ved å vise at samværsutmålingen har vært ensartet (Gerds-Andresen, 2020).

Høyesterett har etter dommene i EMD kommet med nye retningslinjer for barnevernstjenesten og domstolene, som sier at omsorgsplassering i utgangspunktet skal være midlertidig med et mål om tilbakeføring. Det skal gjøres grundige vurderinger hvor alle tungtveiende momenter trekkes frem og hvor motstridende argumenter er veid opp mot hverandre på en balansert måte. Dette gjelder også beslutninger om samvær (Det Kongelige Barne- og Familiedepartement, 2020). Min nåværende jobb i barnevernet viser at både barnevernet og fylkesnemnda har tatt disse retningslinjene til følge. Mer hjelpetiltak prøves ut, etter minste inngreps prinsipp, før omsorgsplassering og flere saker har ført til raskere tilbakeføring. Utviklingspsykologi står sentralt i arbeidet og man jobber etter barnets beste.

6.1 Tilbakeblikk på oppgaven

Arbeidet med denne oppgaven har lært meg at spørsmålet om samvær etter omsorgsovertakelse og tilbakeføring er komplekst. Jeg har lært mye utviklingspsykologi og de rettslige sidene ved samvær og tilbakeføring. Denne kunnskapen vil jeg ta med meg videre i mitt nye arbeid som sosionom i barnevernet. Barnets beste er det overordnede prinsippet, men vi må ikke glemme foreldrene. Å få foreldre som kan utøve godt foreldreskap er viktig for barn, derfor er det av stor betydning at barnevernet gir foreldre god veiledning slik at de kan klare å utøve godt foreldreskap ved tilbakeføring. Jeg hadde før-fordommer om at det norske rettssystemet fulgte reglene i europeiske konvensjoner, og ble overrasket over å se at dette ikke stemte. Nå er jeg glad for Høyesteretts nye føringer, og ser allerede at de blir brukt.

Det trengs videre forskning om hvordan samvær påvirker barns psykososiale funksjon, og hvilke forhold som egentlig påvirker sammenhengen mellom samvær, trivsel og tilbakeføring. Jeg vil følge spent med på ny forskning på området.

7. Litteraturliste

- Aveyard, H. (2019). *Doing a literature review in health and social care: A practical guide* (4. utg.). Open University Press.
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2021, april 6). *Barn i fosterhjem*. bufdir.no | Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. * 4 s.
https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Barn_og_unge_med_tiltak_fra_barn_evernet/barn_i_fosterhjem/
- Barnekonvensjonen. (1989). *Menneskerettsloven—Lovdata Pro*. Justis- og beredskapsdepartementet.
https://lovdata.no/pro/#document/NL/lov/1999-05-21-30/KAPITTEL_bkn-1?searchResultContext=1638&rowNumber=1&totalHits=19890
- Barnelova. (1981). *Barnelova—Lovdata Pro*. Barne- og Familiedepartementet.
<https://lovdata.no/pro/#document/NL/lov/1981-04-08-7?searchResultContext=1232&rowNumber=1&totalHits=9835>
- Barnevernloven. (1992). *Lov-1992-07-17-100 Barnevernloven—Lovdata Pro* (15. utg.). Barne- og Familiedepartementet.
<https://lovdata.no/pro/#document/NL/lov/1992-07-17-100/%C2%A74-19>
- Boyle, C. (2017). «What is the impact of birth family contact on children in adoption and long-term foster care?» A systematic review. *Child & Family Social Work*, 22, 22–33.
<https://doi.org/10.1111/cfs.12236>
- Bunkholdt, V. (2016). Samvær og kontakt med foreldre, søsken og andre. I H. Sundt (Red.), *Fosterhjemshåndboka* (7. utg., s. 425–449). Kommuneforlaget.
- Bunkholdt, V., & Kvaran, I. (2015). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid* (1. utg.). Gyldendal Akademisk.
- Bunkholdt, V., & Sandbæk, M. (2008). *Praktisk barnevernsarbeid* (5. utg.). Gyldendal Akademisk. * Kap. 2, 13 s.
- Collin-Hansen, R. (2017). Barnevernsrett—Hjelpetiltak og akuttvedtak. I M. Kjelland, A. Kjønstad, & A. Syse (Red.), *Velferdsrett II* (5. utg.). Gyldendal juridisk.

- Det Kongelige Barne- og Familiedepartement. (2020). *Informasjonsskriv om behandlingen av barnevernssaker—Nye avgjørelser fra Høyesterett*. Det Kongelige Barne- og Familiedepartement. * 8 s.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/f29d37d4e9e04d8891693415c19e411c/informasjonsskriv-om-barnevernssaker---nye-retningslinjer-fra-hoyesteretts-omsaksbehandling.pdf>
- Europeiske menneskerettighetskonvensjon. (1953). *Menneskerettsloven—Lovdata Pro*. Justis- og beredskapsdepartementet.
https://lovdata.no/pro/#document/NL/lov/1999-05-21-30/KAPITTEL_2
- Forandringsfabrikken. (2021). *100 barn 7-18 år om samvær i barnevernet. Det handler om oss* (1. utg.). Forandringsfabrikken kunnskapssenter. * 36 s.
<https://forandringsfabrikken.no/det-handler-om-oss-2021>
- Fossum, S., Vis, S. A., & Holtan, A. (2018). Do frequency of visits with birth parents impact children's mental health and parental stress in stable foster care settings. *Cogent Psychology*, 5(1).
<http://dx.doi.org.ezproxy.uis.no/10.1080/23311908.2018.1429350>
- Garløv, I., Grøholt, B., Weidle, B., & Sommerschild, H. (2015). *Lærebok i barnepsykiatri* (4. utg.). Universitetsforlaget.
- Gerds-Andresen, T. (2020). Fastsettelse av samvær ved omsorgsovertakelse: En analyse av hvordan fylkesnemnda begrunner sin utmåling. *Kritisk juss*, 51(02), 125–153.
<https://doi.org/10.18261/issn.2387-4546-2020-02-05>
- Grunnloven. (1814). *Lov-1814-05-17 Kongeriket Norges Grunnlov—Lovdata Pro* (1. utg.). Justis- og beredskapsdepartementet.
<https://lovdata.no/pro/NL/lov/1814-05-17>
- Haugli, T., & Havik, T. (2010). *Samvær i barnevernssaker: Psykologiske og juridiske vurderinger* (1. utg.). Universitetsforlaget. * 157 s.
- Havnen, Karen J. Skaale. (2016). Familieråd som beslutningsmodell i barnevernet. I Ø. Christiansen & B. H. Kojan (Red.), *Beslutninger i barnevernet* (s. 162–177). Universitetsforlaget.
- Høyesterett. (2012, desember 6). *HR-2012-2309-A - Rt-2012-1832—Lovdata Pro*. Lovdata Pro. * 8 s.
<https://lovdata.no/pro/#document/HRSIV/avgjorelse/hr-2012-2309-a?searchResultContext=3850&rowNumber=1&totalHits=835>

- Jacobsen, D. I. (2010). *Forståelse, beskrivelse og forklaring innføring i metode for helse- og sosialfagene* (2. utg.). Høyskoleforlaget. *kap. 1 og 3, 63 s.
- Jørgensen, E. T. (2015). Moderskap med restriksjoner. *Norges barnevern*, 92(3), 20.
<https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2015-03-03>
- Kvello, Ø. (2012). Tidlig barneverninnsett med utgangspunkt i tilknytningsforskning. *Norges barnevern*, 3(3), 19. * 18 s.
<https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2012-03-02>
- Kvello, Ø. (2015). *Barn i risiko skadelige omsorgssituasjoner* (2. utg.). Gyldendal akademisk.
 * Kap. 2, 83 s.
- NOU 2012:5. (2012). *NOU 2012:5 Bedre beskyttelse av barns utvikling—Lovdata Pro*.
 * 228 s. <https://lovdata.no/pro/#document/NOU/forarbeid/nou-2012-5?searchResultContext=7547&rowNumber=1&totalHits=224>
- Ot.prp.nr 69 (2008-2009). (2009). *Ot.prp.nr.69 (2008-2009)—Lovdata Pro Om lov om endringer i barnevernloven*. Barne- og likestillingsdepartementet. * 87 s.
<https://lovdata.no/pro/#document/PROP/forarbeid/otprp-69-200809>
- Pettersen, A. I. N. (2016, januar 25). *Samvær til glede for barn*. * 6 s.
<https://fontene.no/fagartikler/samvar-til-glede-for-barn-6.47.321188.6fd1958dcf>
- Sandberg, K. (2020). Storkammeravgjørelsene om barnevern. *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 18(02), 148–159. * 11 s.
<https://doi.org/10.18261/issn0809-9553-2020-02-05>
- Sandberg, Kirsten, K. (2016). Barns rett til å bli hørt. I N. Høstmælingen, E. S. Kjørholt, & K. Sandberg (Red.), *Barnekonvensjonen: Barns rettigheter i Norge* (3. utgave). Universitetsforlaget.
- Skotheim, H. (2021, januar 27). *Barnevernsforeldre kritiske til ny rapport: – Funnene kan gjøre at tilliten til barnevernet svekkes*. Fontene.no. * 4 s.
<https://fontene.no/nyheter/barnevernsforeldre-kritiske-til-ny-rapport--funnene-kan-gjore-at-tilliten-til-barnevernet-svekkes-6.47.763053.2f1ce56fea>
- Smith, L. (2002). *Tilknytning og barns utvikling* (1. utg.). Høyskoleforlaget. * Kap. 1, 2 og 3 71 s.
- Smith, L., & Ulvund, S. E. (1999). *Spedbarnsalderen* (2. utg.). Universitetsforlaget. * Kap. 9, 37 s.
- Stang, E. G. (2016). Barns rett til familie og omsorg, særlig om barnevernet. I N. Høstmælingen, E. S. Kjørholt, & K. Sandberg (Red.), *Barnekonvensjonen: Barns rettigheter i Norge* (3. utgave, s. 165–194). Universitetsforlaget. * 29 s.

Støren, I. (2013). *Bare søk!: Praktisk veiledning i å gjennomføre litteraturstudie* (2. utg.).

Cappelen Damm. * 56 s.

Søvig, A. K. H. (2020, januar 9). *Kommentar til høstens barnevernssaker mot Norge*.

Juridika. * 14 s.

<https://juridika.no/innsikt/kommentar-til-h%C3%B8stens-barnevernssaker-mot-norge>

Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse en innføring i kvalitative metoder* (5. utg.).

Fagbokforlaget. * Kap. 1, 2, 7, 8 og 9. 98 s.

* Selvvalgt pensum 1031 sider.

8. Vedlegg

Navn og år	Formål	Metode	Respondenter	Sentrale tema	Land
Tina Gerds-Andresen 2020	Hvordan Fylkesnemnda begrunner begrensning i samværsretten	Tekstdata med innholdsanalyse	91 fylkesnemndsvedtak	Samværsrett Samværshyppighet Omsorgsovertakelse Barnets beste Biologisk prinsipp Utviklingspsykologi Barnevern	Norge
Sturla Fossum Svein Arild Vis Amy Holtan 2018	Påvirker antall samvær med biologiske foreldre, oppfatningen av tilknytning, barnas kompetanse og mentale helse og stressnivå hos fosterforeldre	Kvalitativ forskning med intervjuer og spørreskjema.	203 barn i fosterhjem i alderen 4-13 år.	Barnets omsorgshistorie Samvær Samværshyppighet med foreldre og familien og geografisk avstand mellom biologisk familie og fosterfamilie. Barnets beste Barnevern	Norge
Caroline Boyle 2017	Å gi beslutningstakere og sosialarbeidere ressurser til å ta beslutninger om omsorgsplassering ved å evaluere beviser og tilbakemeldinger om utfall for barn som er langtids omsorgsplassert	Systemisk studie av kvalitative og kvantitative studier.	Barn i ikke-familie fosterhjem	Samvær Samarbeid fosterfamilie og biologisk familie. Barnets beste Biologisk prinsipp Barnevern	UK og internasjonalt
Elisabeth Tveit Jørgensen. 2015	Å beskrive mødre med barn i fosterhjems følelser omkring moderskapet og hvordan de ønsket å utøve sitt moderskap i samvær med sine barn. Barnevernets rolle som kontrollør var et tema som var utfordrende for hvordan foreldreskapet skulle utøves.	Tematisk analyse. Sekundær analyse av transkriberte intervjuer fra studien «Foreldreskap på avstand»	10 mødre med barn plassert i fosterhjem. 2 barn var plassert som ledd i hjelpetiltak.	Samvær Samværshyppighet Biologisk prinsipp Barnets beste Familieliv Moderskap med restriksjoner Barnevern	Norge

Vigdis Bunkholdt 2016 Fosterhjems- håndboka	Gjennomgang av barnevernloven med hensyn til samvær etter omsorgsovertakelse	Temaanalyse	Kapittel i bok om samvær og kontakt med foreldre, søsken og andre.	Biologisk prinsipp Samvær Samværhyppighet Barnets beste Barnevern	Norge
---	--	-------------	--	---	-------